

EVROPSKA BUDUĆNOST HRVATSKE I SRBIJE

Nastavljajući dugogodišnju uspešnu saradnju s Fondacijom „Fridrih Ebert“, redakcija “Vremena” je u petak 19. decembra organizovala tribinu o putu koji su ka Evropskoj uniji do sada prešle Hrvatska i Srbija, ali i o problemima koje treba rešiti da bi se savladao i ostatak tog puta. Domaćin ovog skupa bio je beogradski Centar za kulturnu dekontaminaciju

O odnosima između Hrvatske i Srbije i evropskom putu na kojem su obe države, u situaciji zahladnelih odnosa – po rečima hrvatskog predsednika Stjepana Mesića, odnosi su na najnižem nivou u poslednjih desetak godina – na tribini su govorili VESNA PUSIĆ, predsednica Odbora za evropske integracije Hrvatskog sabora, LASLO VARGA, predsednik istoimenog odbora u Skupštini Srbije, saborski zastupnik MILORAD PUPOVAC i poslanik u srpskom parlamentu PETAR KUNTIĆ, te MIHAILO VESOVIĆ, potpredsednik Privredne komore Srbije zadužen za međunarodnu saradnju.

VESNA PUSIĆ

Kroz trnje do evropskih zvezda

Današnji dan, kad je riječ o hrvatskom projektu približavanja članstvu u Evropskoj uniji, jedan je neobičan dan za nas, donekle razočaravajući, s obzirom na to da se upravo u trenutku dok ovdje sjedimo održava međuvladina konferencija u Brislu. To su konferencije na kojima zemlja-kandidat koja pregovara, otvara i zatvara poglavlja u svojim pregovorima i mi u Hrvatskoj smo očekivali da ćemo na tom putu napraviti dosta veliki skok. Međutim, nažalost, do toga nije došlo, nego se čini da se od deset poglavlja koje smo mislili otvoriti otvara samo jedno, a od pet ili sedam koje smo mislili zatvoriti, zatvaraju se samo tri. Mi smo različito, kao zemlja različitim tempom napredovali na tom putu prema Evropskoj uniji. Sve skupa smo započeli negdje 2000. odnosno 2001. kad smo ratificirali u Parlamentu Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju. Pregovore smo trebali početi u trećem mjesecu 2005. godine. Na kraju su oni odgođeni zbog slučaja Gotovina i započeli su 3. oktobra 2005. godine. I od tada smo takođe napredovali različitim tempom. Cijela se stvar ubrzala negdje početkom ove godine.

Naša situacija u ovom trenutku je sljedeća: dakle, Hrvatska pregovara ukupno o 33 područja, odnosno 33 poglavlja, temama tipa obrazovanja, kulture, industrijske politike itd. Uz to su još i dva tehnička poglavlja. Jedno je institucionalni aranžman o članstvu, a drugo su ostala pitanja. U ovom trenutku – izuzimam današnji dan – četiri poglavlja smo dosad otvorili i zatvorili, 17 poglavlja smo otvorili ali nismo zatvorili ili nismo okončali pregovore; 12 poglavlja još trebamo otvoriti, a od toga smo za deset predali pregovaračka stajališta i ispunili preduvjete, odnosno mjerila za otvaranje. Za dva poglavlja nismo još predali pregovaračka stajališta, za pravosu-

đe i temeljna prava i tržišno natjecanje. U poglavlju pravosuđa i temeljna prava bilo je niz osjetljivosti koje su, čini se, i preduvjeti za otvaranje koji su u većini ispunjeni. U tržišnom natjecanju je glavno pitanje naš problem sa brodogradnjom i ukidanjem subvencija, državnih potpora za brodogradnju. To je status, što se tehničkog aspekta tiče.

Što je bitno u cijelom procesu? Jedno je pitanje konsenzusa, izgradnje političkog konsenzusa. Moje je mišljenje, temeljeno na našem iskustvu, da je bez konsenzusa gotovo nemoguće krenuti na taj put i početi taj proces i proći kroz cijeli proces pregovora.

Drugo je pretvaranje deklarativnog konsenzusa u radni konsenzus. Dakle, pretvaranje konsenzusa u kojem svi na pitanje da li su za to odgovaraju potvrdno. Za Hrvatsku i Srbiju ili bez obzira na to o kojoj zemlji je riječ, to znači da su nakon ulaska u Evropsku uniju na temelju tog konsenzusa svi praktično u stanju surađivati u parlamentu i praviti kompromise koji su sigurno nužni da se stvarno na tom evropskom putu može napredovati. Jer, pristup koji kaže: da, ja sam za Evropsku uniju, ali ni od čega ne odustajem i ni o kojem pitanju ne mogu napraviti kompromis, zapravo ne funkcionira. Tu je, naravno, ključna spremnost na kompromis onih koji su u datom trenutku na vlasti, budući da oni najčešće imaju osjećaj da sa njihove strane nisu potrebni neki naročiti kompromisi u odnosu na opoziciju.

Treća točka koja mi se čini ključna je pitanje javnog mišljenja, stava javnosti. Ono što je velika opasnost jeste da se, kad se jedanput postigne konsenzus među političkim strankama i igračima na političkoj sceni, zaboravi da je temeljni konsenzus koji treba čuvati konsenzus između političke elite ili političkih elita (jer mi smo svi skupa premali da imamo alternativne političke elite) i građana. To je jedan od rijetkih projekata koji ne može proći temeljen samo na političkoj volji političkih elita, ne samo zbog referenduma, nego i zbog mogućnosti da se bilo što od reformi koje treba provesti faktički i provede, da faktički te reforme zažive. Nadalje, kad se postigne politički konsenzus među strankama, postoji veli-

ka opasnost da se zanemari bilo kakva potreba da se razgovara sa društvom. Dakle, razgovori između političkih struktura i društva, jer se počinje tretirati kao svršena stvar, kao da je samo po sebi razumljivo da društvo to podržava. Nama se pokazalo, a mislim i da se na iskustvu drugih tranzicijskih ili istočnoevropskih zemalja koje su u EU ušle 2004. i 2007. godine to može vidjeti, da se taj konsenzus ili generalni stav u društvu svugdje više-manje kretao na isti način. Na početku postoji vrlo visoka podrška. Kad počnu pregovori, kad počnu konkretne teme, ta podrška pada u nekim zemljama i u nekim trenucima i ispod 50, pa čak ispod 40 posto. I na kraju, u svim zemljama smo u trenutku referendumu vidjeli mali izlazak na referendum i visoku podršku evropskim integracijama.

Taj zadatak vjerojatno nitko nije u potpunosti ispunio, a na našem primjeru se također može vidjeti da na tom polju imamo problema i da smo zanemarili tu komunikaciju između države i društva, između političkih elita i društva.

Još jedna točka koja mi se čini važnom, a svakako iz vlastitog iskustva znamo da je bila problem i mislim da općenito treba na nju upozoriti, jer je logično da će se pojaviti kao problem: pitanje što zapravo proces približavanja zemlje EU znači. Da li je to prvenstveno vanjskopolitičko pitanje ili je to prvenstveno unutarnje političko pitanje. Meni se čini da je to vanjsko političko pitanje u dvije točke – prije nego što počnete pregovore i na samom kraju. A sve između, dakle onaj najduži i najteži period, sve između je unutarnje političko pitanje i u ogromnoj mjeri se odnosi na spremnost i sposobnost da se provedu konzistentne reforme u vlastitoj zemlji.

E sad, da li se tu može varati? Može se varati, ali je pitanje da li se isplati varati. Dakle, koji je smisao cijelog procesa? Moje duboko uvjerenje je da je članstvo Hrvatske u EU posljedica onoga što mi hoćemo napraviti, da je za tranzicijske zemlje jedan od dva velika momenta u povijesti EU prvo formiranje same EU, odnosno svih njezinih preteča, i drugo, činjenica da je ona postojala u trenutku kada je ostala Evropa ili cijela Istočna ili Jugoistočna Evropa izašla iz jednopartij-

skih država i počela graditi, uvjetno rečeno, pluralne demokracije. U tom trenutku je postojao jedan korpus zakonodavstva, institucionalnih aranžmana koji zovemo EU ili pravna stečevina, koju možemo koristiti kao neku vrstu pomoći u onome što bismo mi htjeli i što smo se odlučili napraviti u vlastitim zemljama, odnosno što se nas tiče u vlastitoj zemlji, da bi tu državu učinili *user friendly* ili *citizen friendly*. Mi nemamo dugačko iskustvo i puno iskustva u smislu država koje su bazično prijateljski orijentirane prema svojim građanima i čija je temeljna orijentacija da budu od koristi svojim građanima. I sada, kad gradimo države u jednom novom političkom kontekstu i novom političkom modelu, cijela ideja EU je da u situaciji u kojoj nemamo faktički dovoljno snage da sami iznutra izgradimo države koje su relativno pristojne prema svojim državljanima, dakle prema svojim članovima, da iskoristimo sistematizirano iskustvo koje se zove ta pravna stečevina koju imaju druge evropske zemlje ili zapadnoevropske zemlje, da bismo pomogli sebi u izgradnji takvih pristojnih država. Zato kažem da mi se čini da je upravo ovaj unutrašnjepolitički aspekt cijelog procesa suštinski možda značajniji od ovog vanjskopolitičkog.

Gospodine Varga, kako stoji stvar sa konsenzusom za pristupanje EU, odnosno izgradnji evropskih standarda u Srbiji, i u parlamentu i u društvu općenito?

LASLO VARGA

Neodlučnost i drugi problemi

Što se paralela u pristupanju EU između Hrvatske i Srbije tiče, prva je sigurno da su evrointegracije obe zemlje započete 2000. godine, odnosno krajem 2000. i početkom 2001. godine. Druga paralela je da je ceo ovaj proces u obe zemlje praćen od strane EU sistemom ili institucijom uslovljavanja. Sa jedne strane, naravno, dobar deo uslovljavanja odnosno >>

VESNA PUSIĆ

Opozicija na čelu

Ja sam u Hrvatskom saboru zadužena za jedan odbor koji je nov u procesu pregovora zemlje kandidata sa Evropskom unijom. Taj odbor, koji mi zovemo Nacionalni odbor, uspostavili smo početkom 2005. godine i on je tada bio neka vrsta izraza konsenzusa koji smo mi u Hrvatskoj gradili vrlo dugo, dakle 14 godina, konsenzusa svih političkih stranaka o tome da je članstvo Hrvatske u Evropskoj uniji kao, rekla bih, krajnja konsekvenca, ali zapravo uređivanje hrvatske države po evropskim standardima da je zajednički cilj svih političkih stranaka, dakle strateški politički cilj Hrvatske oko kojega ćemo izbjegavati i političke konflikte i političku utakmicu, da tako kažem, odnosno korištenje tih tema u uobičajenom političkom nadmetanju.

Kao rezultat takvog dogovora koji se tada zvao Savez za Evropu, uspostavili smo nacionalni odbor koji je po svojoj prirodi različit od svih drugih parlamentarnih tijela, jer ne razmatra zakone kao što je inače slučaj, nego je jedan oblik parlamentarnog nadzora nad ukupnim procesom Hrvatske sa Evropskom unijom. Na čelu tog Odbora je uvijek zastupnik ili zastupnica iz opozicije. Prvi predsjednik tog Odbora je Ivica Račan i nakon izbora 2007. godine ja sam preuzela vođenje tog Odbora.

NA POČETKU POSTOJI VRLO VISOKA
PODRŠKA. KAD POČNU PREGOVORI,
KAD POČNU KONKRETNE TEME, TA
PODRŠKA PADA U NEKIM ZEMLJAMA
I U NEKIM TRENUCIMA I ISPOD
50, PA ČAK ISPOD 40 POSTO

potrebe ispunjenja uslova jednostavno proizlazi iz činjenice da pristupanje EU znači ispunjavanje određenih uslova. A sa druge strane – mislim da je to takođe paralela – da postoji i osećaj nepravde odnosno nepravde i to ne samo u Srbiji i Hrvatskoj, nego i u drugim zemljama postoji osećaj da EU u nekim trenucima nije pravedna ili nije bila pravedna prema kandidatima, što je – na to ću se vratiti – u nekim slučajevima i prilikom donošenja nekih odluka i tačno. Treća paralela je u tome, kako se meni čini, da se u ovom trenutku nalazimo u dosta sličnoj situaciji što se brzine evropskih integracija tiče i to u smislu da su, nažalost, i u našem slučaju, a i u slučaju Hrvatske, u ovom trenutku po nekima zaustavljene, ili da upotrebim precizniji izraz, da su evropske integracije usporene. Tu se ponovo vraćam na osećaj nepravde i na situaciju tj. na činjenicu da u slučaju obe zemlje jedna članica EU praktično blokira ili usporava evropski put ovih zemalja. Međutim, na našu žalost, a sigurno i kolega iz Hrvatske, moramo biti svesni da je EU zasnovana, bar što se ove politike proširenja tiče, na konsenzusu i bez pronalaženja konsenzusa u samoj EU. Nažalost, naš put ne zavisi samo od nas. Sa četvrte ili pete strane, paralela je i u tome što obe zemlje u ovom trenutku imaju manje-više definisane datume u vezi s narednim koracima ili narednim stepenom evropskih integracija. U našem slučaju Evropska komisija je decidno napisala – ukoliko ispunimo postavljene uslove onda tokom 2009. godine možemo postati kandidati. A što se Hrvatske tiče, ukoliko Hrvatska uspe da završi pregovore – to su reči sadašnjeg predsedavajućeg u EU – onda može da računa na članstvo 2010. ili u 2011. godini. Dakle, u roku od oko tri godine može sigurno računati na članstvo. Postoji i paralela koja važi, nažalost, ne samo za naše dve zemlje nego i za druge, da se svaka zemlja u nekom smislu oseća liderom regiona u procesu evropskih integracija. I naravno, sve zemlje su u nekim aspektima sigurno lideri. Međutim, mislim da ova činjenica sigurno ne ubrzava integraciju celog regiona i mislim da je mnogo bolji primer Višegradske saradnje, saradnje koja je bila između država koje su učestvovala u tom procesu i koja je bila mnogo efikasnija. I tu bih želeo da navedem samo jedan mali primer, a to je prevod pravnih tekovina na jezike država kandidata. Mislim da bi tu bio veliki prostor za saradnju koji se, nažalost, u ovom trenutku malo koristi.

I poslednja, ali možda najinteresantnija paralela je da su i u Poslovniku Narodne skupštine, a i u Poslovniku Sabora, odbori za evropske integracije po redosledu na 26. mestu. To je sigurno neka slučajnost, ali mislim da je i to interesantno. To naravno ne znači da po važnosti zauzimaju 26. mesto, ali mislim da je sama ova činjenica interesantna.

Što se razlika tiče, sigurno je da je ogromna razlika između dve zemlje u tome koliko su odmakle u procesu evropskih integracija. Hrvatska je odmakla mnogo, mnogo više i gotovo sam siguran da ukoliko jedan Island ili neka druga država iz stare Evrope u međuvremenu ne podnese kandidaturu, onda će Hrvatska biti sledeća država koja će ući u Evropsku uniju.

Druga razlika je u tome što Hrvatska ima za cilj evroatlantske integracije. I mi ga imamo, naravno, u nekoj formi je cilj Srbije integracija na nekom nivou odnosno saradnja sa NATO-om, ali bar u ovom trenutku sigurno nismo na putu evroatlantskih integracija. Želim da podsetim da je Narodna skupština pre otprilike godinu dana donela Rezoluciju o vojnoj neutralnosti, što sigurno u formalnom smislu predstavlja prepreku evroatlantskim integracijama.

Osim toga, mislim i tvrdim da Hrvatska ima, i to praktično od svog osnivanja, jasnu spoljnu politiku u smislu cilja, odnosno prioriteta spoljne politike prema Zapadu, što u našem slučaju nije tako nedvosmisleno. I na predsedničkim izborima i 11. maja na parlamentarnim izborima ona koalicija koja vrši vlast u ovoj zemlji dobila je izbore na jednoj proevropskoj agendi, to nije sporno. Međutim, mislim da je izbor bio samo između ponovne izolacije i integracija, a ti izbori nisu dali, nažalost, odgovor na pitanje da li Srbija želi da ide ka Zapadu ili malo ka Istoku. Kao digresiju ističem najbolji primer – naravno, ovo je sad teren politike – ova situacija oko jeftine prodaje ili poklanjanja Naftne industrije Srbije je najbolji dokaz ovoj mojoj tvrdnji da, nažalost, ovi poslednji izbori još nisu nedvosmisleno doneli odluku, ili nije doneta odluka na koju bismo mi stranu želeli.

I sigurno ne poslednja razlika – a to je za nas u Srbiji veoma negativna razlika – da Hrvatska nije imala vizne barijere praktično na celom ovom putu, dok mi imamo velike probleme u toj oblasti i, nažalost, još je nekoliko zadataka i nekoliko meseci ispred nas da taj problem prevaziđemo, odnosno da Srbija bude stavljena na belu šengensku listu.

Ako gledamo ovaj proces, odnosno ove korake, možemo zaključiti da se Srbija nalazi na poslednjem mestu u procesu evropskih integracija, jer smo mi jedina zemlja koja nema nikakav ugovor zaključen sa EU koji je na snazi. Zemlja koja je jedan korak ispred nas je Bosna i Hercegovina, u čijem slučaju prelazni trgovinski sporazum stupio na snagu.

Međutim, sada bih želeo da govorim u nešto pozitivnijem tonu i da kažem da je slika o kojoj sam govorio zaista relativna slika, koju je moguće jako, jako brzo promeniti. Kao dokaz za to želim da navedem neke primere, i to primere drugih kandidata ili potencijalnih kandidata. Naime, Turska je od 1999. godine kandidat, pregovore je započela 2005, a uspela je da zatvori jedno poglavlje i otvori sedam poglavlja. Istovremeno, Hrvatska je kandidat od 2005. godine, vodi pregovore, a ima 21 otvoreno ili zatvoreno poglavlje. Treći primer je Makedonija, koja je od 2005. godine kandidat, a nema nijedno poglavlje otvoreno. Sve ove činjenice govore o tome da ukoliko jedna država zaista želi, ukoliko zaista krene sa svim tim koracima koji su važni, može mnogo brže da napreduje i može jako brzo da prestigne neke druge države koje su možda u formalnom smislu u ovoj trenutku bliže.

Drugi primer su Crna Gora i Albanija kao dva potencijalna kandidata. U slučaju Crne Gore otprilike deset država je ratifikovalo Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju, u sluča-

LASLO VARGA

3 + 4

Što se trenutne situacije i pozicije Srbije u evrointegracijama tiče, želeo bih pre svega da podsetim, mada neću reći ništa novo, na činjenicu da postoje tri države koje su kandidati za ulazak u EU i četiri države koje su potencijalni kandidati. Kandidati su Hrvatska, Turska i Makedonija, a potencijalni kandidati Crna Gora, Albanija, Bosna i Hercegovina i Srbija. Ove zemlje se nalaze u raznim fazama evrointegracija. Te faze bi se naravno mogle podeliti i na neki drugi način, ali najvažniji koraci su sigurno, odnosno najvažniji događaj u evrointegracijama su, sa jedne strane, kao prvi korak stupanja na snagu prelaznih trgovinskih sporazuma, drugi korak stupanja na snagu Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju; naredni korak je predaja kandidature, pa sticanje statusa kandidata i zatim započinjanje pregovora.

HRVATSKA NIJE IMALA VIZNE BARIJERE PRAKTIČNO NA CELOM OVOM PUTU, DOK MI IMAMO VELIKE PROBLEME U TOJ OBLASTI I, NAŽALOST, JOŠ JE NEKOLIKO ZADATAKA I NEKOLIKO MESECI ISPRED NAS DA Taj PROBLEM PREVAZIĐEMO, ODNOSNO DA SRBIJA BUDE STAVLJENA NA BELU ŠENGENSKU LISTU

>>

MILORAD PUŠIĆ

Odgovornost

Po mome mišljenju bilo bi dobro i za Hrvatsku i za Srbiju, a posebno za Hrvatsku danas u situaciji kad zapravo s jedne strane ima teškoće sa Slovenijom, a s druge strane ima otvorene rasprave sa Srbijom i više-manje nedefiniranu politiku prema Bosni i Hercegovini, osim poruka koje su jedanputa smirujuće, drugi puta idu u drugačijem pravcu, bilo bi dobro ako bi vodeći ljudi Hrvatske i Srbije, kao što su svojevremeno potpisali Sporazum o normalizaciji odnosa, dakle oni koji su nas učinili taocima toga vremena, bilo bi dobro kada bi se potpisala neka vrsta sporazuma o evropskoj odgovornosti i dakako, o odgovornosti za stabilnost u međudržavnim odnosima i u regionalnim odnosima.

SRBIJA I HRVATSKA, TO JE MNOGIMA DO SADA VJEROJATNO PROMAKLO ZAPAZITI, ILI PROMAKLO JE DA SE ZAPAZI, DO SADA NISU RAZMIJENILE SLUŽBENE PARLAMENTARNE DELEGACIJE I UZAJAMNE POSJETE. DAKLE, TO JE NEKA VRSTA ROJALISTIČKE, CARSKE, NE ZNAM KAKO BIH KARAKTERIZIRAO, REZIDENCIJALNE POLITIKE IZMEĐU HRVATSKE I SRBIJE

ju Albanije 20, dakle duplo više, a Crna Gora je pre nekoliko dana predala kandidaturu. Dakle, to praktično govori da neki događaj ili neki datum ne znači sam po sebi, ne govori sam po sebi potpuno jasno u kom se trenutku, u kom se stanju nalazi jedna država u evrointegracijama.

Iz svih ovih razloga – želeo bih da iznesem to kao jednu moju tvrdnju ili nadu – mislim da je Srbija pored Hrvatske ili iza Hrvatske, ipak, bez obzira na sve ove činjenice, država koja je najbliža članstvu u Evropskoj uniji, iako smo u ovom trenutku jako, jako daleko.

Da li se može reći da je to zbog toga što nema konsenzusa i u društvu i u političkim partijama o evropskim integracijama?

LASLO VARGA: Delimično je ta konstatacija sigurno tačna i mnogo je bilo reči o opstrukciji koja je na delu u Narodnoj skupštini. Juče je objavljena analiza rada Narodne skupštine od izbora. Ta analiza govori o tome da je Skupština 425 sati provela u raspravi, a da 117 sati od tih 425 nismo radili po dnevnom redu, pa su otprilike jednu četvrtinu vremena poslanici proveli delimično opstruirajući rad Narodne skupštine a delimično formalno opstruirajući, govoreći o inače važnim temama koje nisu bile na dnevnom redu.

Mislim da je, sa jedne strane, činjenica da opstrukcija od strane opozicije postoji, ali je činjenica i to da ne postoji adekvatan dijalog između vladajuće koalicije i opozicije i mislim da tu ima dosta prostora da prilikom izrade predloga ili nacrtu zakona, pre dolaska tih akata u skupštinsku proceduru, da se uključe predstavnici opozicije sa jedne strane, a sa druge i poslanici vladajućih stranaka. Najaktuelniji primer je set pravosudnih zakona koji je sad na dnevnom redu i nekih drugih zakona. Podneto je otprilike 500 amandmana na te zakone, a od njih su otprilike jednu trećinu podneli ili vlada ili poslanici vladajuće koalicije. Dakle, istina je da postoji žestoka opstrukcija, ali je sigurno a druge strane da postoji prostor i za poboljšanje dijaloga i za poboljšanje mehanizama koji bi onda ubrzali efikasnost rada Narodne skupštine.

Mislim da je jako važno da sa jedne strane kao posledicu imamo ovu situaciju, dakle da je malo poslanika u Narodnoj skupštini uključeno u proces evropskih integracija i mali je broj onih poslanika koji su zaista stručni, koji zaista znaju šta znače evropske integracije, pa je u ovoj atmosferi teško graditi bilo koji konsenzus. Ja mislim da ima rešenja, ali nekih epohalnih rešenja nažalost nema.

S jedne strane, naravno, postoji rešenje da se isključe televizijske kamere. Mislim da ukoliko televizijske kamere ne bi bile u Narodnoj skupštini, diskusije bi naravno bile mnogo kraće, što je u ovom slučaju manje važno, sa aspekta izgradnje konsenzusa, ali bi svi ti zakoni prolazili sa ogromnom većinom glasova.

Tako bi građanima uskratili priličnu zabavu svakoga dana...

LASLO VARGA: Da, to bi naravno bila velika šteta. A sa druge strane, drugo rešenje, i to je teoretsko rešenje, da se izmeni uloga, dakle da one stranke koje su sad u opoziciji, da budu u vlasti, a vlast u opoziciji. Ja tvrdim da bi stranke koje se sada nalaze u opoziciji donosile iste ili jako, jako slične zakone. To govori o tome da postoji konsenzus, samo se taj konsenzus ne vidi. Sa treće strane, to je već rešenje koje nije toliko teoretsko, uspostavljanje dijaloga sa opozicijom je neophodno i to bi trebalo da bude naš zadatak.

To bi trebalo u svakom slučaju. Vjerovatno je to moguće uz dobru volju i jedne i druge strane, kao što je recimo u Hrvatskoj uspostavljen dijalog između srpske manjine i vladajuće koalicije, pa čak i Srpska demokratska samostalna stranka sudjeluje i u Vladi i ima svoje predstavnike u Parlamentu. Koliko manjine, srpska u Hrvatskoj i hrvatska u Srbiji, mogu zajedno raditi na tome i pridonijeti ubrzanom putu ka EU, pogotovu s obzirom da i jedna i druga manjina često imaju – ne samo države kad je riječ o ponašanju EU – osjećaj nepravde zbog svega onoga što im se u prošlosti događalo i problema s kojima se danas susreću.

MILORAD PUPOVAC

Zatočnici ratnog razdoblja

Prije svega da izrazim zadovoljstvo što sam danas ovdje na ovom mjestu i u ovom društvu i da kažem da problem odnosa između manjine i većine u Hrvatskoj i Srbiji vidim kao jedan od nekoliko problema koji povezuju Hrvatsku i Srbiju. Dakle, ne jedini i sasvim sigurno ne dominantan. Pa ako mi dozvolite da ne ostanem ovdje u poziciji manjine, govorit ću o svim pitanjima, jer mi se čini da se pitanje većinsko-manjinskih odnosa ne da riješiti ako se ne situira u širi međunarodni i međunacionalni kontekst. Tako mi i razumijemo našu politiku u Hrvatskoj kao SDSS ili kao Srpsko narodno vijeće i s tom logikom smo i ušli u vladajuću koaliciju u drugom mandatu.

Što se tiče tih tema koje postoje u kontekstu procesa evropskih integracija o kojima je govorila doktorica Pusić i gospodin Varga iz jedne i druge perspektive, ja mislim da trenutno Hrvatska i Srbija trebaju odlučiti hoće li nastaviti starim putem priključivanja EU koji je bio na praksi do prije godinu dana; hoće li ostati taocima otvorenih pitanja iz ratnog razdoblja i ratnih politika kao što je posljednjih mjeseci i hoće li zbog toga, ali isto tako i zbog zamora EU kada je u pitanju proces širenja, zapravo sebe dovesti u situaciju da se neovisno o statističkim i drugim rezultatima koji se postižu kada je u pitanju proces približavanja i pregovora i ispunjavanja uvjeta koje EU traži za nove članice koje idu po novom

sistemu. Hrvatska je prva zemlja koja ide po novom sistemu – po sistemu Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, koji uključuje i set političkih kriterija. U te političke kriterije po mom razumijevanju spada i problem manjina i tu treba biti politika povezivanja između Hrvatske i Srbije, a ona to do sada nije bila.

I zbog toga se meni čini, kad su u pitanju ratno razdoblje i ostavština ratnih politika, koje su se po mom mišljenju na najgori mogući način počele manifestirati u posljednjih nekoliko mjeseci, da bi bilo neophodno da kao gestu spremnosti na dugotrajnu politiku pomirenja, dugotrajnu politiku sprečavanja da to nasljeđe devedesetih, a isto tako i nasljeđe iz cijelog XX stoljeća, dakle i jugoslavenskog konteksta, konteksta Drugog svjetskog rata, ne bude zapreka za evropsku perspektivu jedne i druge države, da se formira Vijeće pomirenja koje bi pomoglo da Hrvatska i Srbija, kao što kaže doktorica Pusić, da političke elite budu oslobođene baš svakog mogućeg pristupa toj tematici, a s druge strane da budu na neki način i pod okom onih koji imaju nešto veći stupanj odgovornosti za tu tematiku, a nešto manji stupanj odgovornosti za svakodnevno donošenje odluka i za dobijanje glasova. Drugo što mi se čini da bi bilo važno jeste da Hrvatska i Srbija, da bi prevladale ovu po mojem mišljenju dvostruko nepovoljnu okolnost, a to je trenutno loše stanje odnosa između dviju država, koje dovodi i do lošeg stanja odnosa između naroda ne samo u Hrvatskoj i Srbiji, nego i u širem bivšem zajedničkom prostoru.

Tu onda vidim i problem manjina, i problem povratka izbjeglica, i problem suđenja za ratne zločine, i širi problem obnove povjerenja. I naravno, vidim suradnju između parlamenta. Srbija i Hrvatska, to je mnogima do sada vjerovatno promaklo zapaziti, ili promaklo je da se zapazi, do sada nisu razmijenile službene parlamentarne delegacije i uzajamne posjete. Uvijek je to bilo na najvišem državnom nivou – predsjednika država, predsjednika vlada i operativno na nivou ministara koji su, kao što to čine u posljednje vrijeme, prilično intenzivno radili na nekim praktičnim pitanjima. Dakle, to je neka vrsta rojalističke, carske, ne znam kako bih karakterizirao, rezidencijalne politike između Hrvatske i Srbije. Ali one koja bi predstavljala politiku suvereniteta, a to su parlamenti ili oni koji su izabrani od naroda da to rade. Do toga, nažalost, do današnjeg dana nije došlo.

I meni se čini da je zajednička evropska perspektiva ili zajednička evropska suradnja bez suradnje parlamenta u direktnom međuparlamentarnom odnosu. Ja sam, inače, predsjednik Odbora za međuparlamentarnu suradnju, pa mogu o tome da govorim s obzirom na moju poziciju u hrvatskom parlamentu, u hrvatskom Saboru, i mi imamo razmjenu sa Bosnom, sa Slovenijom sad nešto manje, ali i sa drugim susjednim zemljama. Čini mi se da je to iznimno važno pitanje.

Drugo važno pitanje je, naravno, intenziviranje suradnje u sferi suđenja za ratne zločine, gdje postoji opasnost da se

>>

postojeće tužbe zapravo uspore ili usmjere na krivi kolosijek. A prostora za to ima veoma mnogo. Obaveza za to, naravno, ima veoma mnogo.

Kada su u pitanju manjine gdje gospodin Kuntić i ja imamo svoja referentna mjesta, otkako je prestajala postojati državna zajednica Srbija i Crna Gora, još se nije niti reformirala, a pogotovu sastala zajednička komisija za praćenje realizacije Sporazuma o pravima nacionalnih manjina u Hrvatskoj i Srbiji. Među onima koji kažu da jako vode brigu – i nedavno smo imali jednog gosta koji je isto manifestirao brigu! – zapravo, kada se pogledaju formalni neophodni kanali o suradnji, da se vidjeti da u tom smislu toga nema. A pogotovu nema nečega što mi se čini da bi bilo prirodno, a to je da Srbija i Hrvatska, Vlada Srbije i Vlada Hrvatske postignu sporazum kako da riješe preostali izbjeglički kompleks pitanja koja postoje, kako da pomognu jedni drugima u tom smislu da se taj problem ne riješi u cijelosti, ali bar da se postavi sistem mjera kojim će se riješiti, da udruže politike, a i sredstva koja bi u tom slučaju trebala biti na raspolaganju i sa jedne i sa druge strane da se ta pitanja riješe. Nažalost, toga nema.

Posebno pitanje koje mene zanima iz perspektive mog bazičnog života kao člana akademske zajednice u Hrvatskoj i na širem prostoru bivše Jugoslavije, jest preovladavanje različitih aspekata etnocentričnih politika koje postoje i u Hrvatskoj i u Srbiji – u sferi obrazovanja, u sferi jezika, u sferi medija. Ako se nešto ne počne praktično događati u tom pogledu, imat ćemo iznimno nerazboritu situaciju sa stajališta svega onoga čemu se svi zaklinjemo, a to je tržište, otvorenost tržišta, tržišna konkurentnost i naravno ono što ekonomija u tržištu čini racionalno a to je: ne troši novce tamo gdje ih ne trebaš trošiti.

Ali evo, prije izvjesnog vremena u Zagrebu je prevedena knjiga akademika Sime Ćirkovića *Srbi među evropskim narodima* sa srpskoga na hrvatski. Ne sa engleskoga, što bi bilo logično, gdje je prva verzija objavljena, nego sa srpskoga na hrvatski. Brojni su primjeri kako pojedini izdavači, književnici kao što je Vladimir Arsenijević, koji je prije koji dan bio u Zagrebu pa objavio svoju knjigu i u Zagrebu i u Beogradu, umesto da se objavi na jednom mjestu i da normalno cirkulira u sklopu otvorenih tržišta i otvorenih komunikacija. Tko će to riješiti? Ljudi koji nisu efektivno zaposleni i zauzeti svakodnevnim održavanjem vlada, nego neka druga razina. Može to činiti Vijeće povjerenja, može neka druga razina, institucija koja će upozoriti na neophodnost da se ova simbolička lažnost ovih etnocentričnih politika devedesetih sada zapravo revidira i da svoje identitete potvrđujemo u nečem drugom, a ne u onom što se pokazuje rastrošnošću, neracionalnošću i zapravo u nekim slučajevima smiješnim iskustvom.

Što se manjina tiče, tu bih volio, recimo – tu ću stati, neću previše govoriti o toj temi, o tome govorim svaki dan i malo sam umoran od te teme – ali volio bih kada bi Vlada Srbije

i Vlada Hrvatske ispoštovale jedan dogovor od prije nekoliko godina, a to je da se Hrvatima u Vojvodini ustupi rodna kuća bana Jelačića na Petrovaradinu i još neki prostor u Beogradu, a Srbima prostor koji je inače njihovo vlasništvo, srpskog kulturnog društva Prosvjeta i ranije do 1945. godine Kola srpskih sestara u Preradovićevoj ulici u Zagrebu na broju 21, kako bi se tamo mogao napraviti jedan kulturni centar za opće potrebe grada i države, kao gesta doista istinske brige da se manjinske institucije i manjinske zajednice razvijaju, da imaju mjesta iz kojih mogu u pravom smislu te riječi – djelovati.

Kad bi se to dogodilo, ja bih onda na neki način vjerovao u aktivnu politiku dviju vlada da surađuju zajedno s manjinama. Ovako mi se čini da manjine mnogo bolje surađuju, ako ne surađuju, mnogo bolje se razumiju, mnogo bolje nego što u njihovim stvarima surađuju države nakon svega.

PETAR KUNTIĆ

Šta mogu manjine

Ja sam predsjednik Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini i narodni poslanik ispred Demokratskog saveza Hrvata i na listi Demokratske stranke. Zašto na listi Demokratske stranke? Pa, zbog posebnog izbornog Zakona koji je ovdje u Srbiji na snazi, a to je da se i manjinske stranke stavljaju u poziciju velikih stranaka u vezi sa samim uvjetima da bi došao na izbore, tj. neophodan broj potpisa da bi predao izbornu listu. Naravno da mi pripadnici hrvatske zajednice poslije svih ovih događanja u zadnjih 18 godina na ovim prostorima nismo u mogućnosti da pribavimo tih neophodnih 10.000 potpisa i onda je bila ispružena ruka najjače demokratski orijentirane stranke ovdje u Srbiji, Demokratske stranke, ili ništa. Naravno da smo izabrali ovo i na tome smo im zahvalni. A da je hrvatski narod ovdje u Srbiji to prepoznao, u svakom slučaju pokazuje to da je u svih 18 sela ili dijelova gradova gdje je išla ta, da kažemo uvjetno, koalicija, ostvarena ubjedljiva pobjeda sa preko 80 posto dobijenih glasova. Šta to znači? To znači jedan vid oslobođanja od straha pripadnika hrvatske zajednice da se tako izjašnjavaju, jer je jedan veliki dio naše manjinske zajednice još uvijek prekriven, sakriven pod formom Jugoslaveni, pod formom Bunjevci. To je jedan specifikum. Na sreću, srpska zajednica nema taj problem u Hrvatskoj, kao što mi imamo ovdje.

Poslije svih tih događanja na ovim prostorima u proteklih 18 godina, hrvatska zajednica u Srbiji se polako diže. Zakonom o pravima i slobodama nacionalnih manjina 2002. godine formirano je Nacionalno vijeće i barem smo počeli izgrađivati institucije naše manjinske samouprave iz domena kulturne autonomije i iz četiri oblasti koje su regulirane Zakonom. I tu se sada javlja određeni problem, da smo mi nova manjina, bili smo konstitutivni narod, i da nemamo

izgrađene institucije. Izgradnja naših institucija naše manjinske zajednice, a sve u sklopu ulaska države u evropske integracije. Jednom kad država Srbija uđe u Evropu, sve će se manje voditi računa o ovim stvarima koje moramo mi da uradimo do momenta kada država uđe u EU.

Ne mogu kazati da je na djelu organizirani bojkot, ali stalno je malo hoću – malo neću u ostvarivanju tih naših prava i to je naš problem. Pa recimo, kada smo nekako uspjeli doći do drugog razreda gimnazije na hrvatskom jeziku, onda su problem udžbenici. Onda Nacionalni prosvjetni savjet ne da odobrenje za uvoz udžbenika i svaki puta određeni rikošet se dodaje na ta naša prava i ne možemo ih implementirati onako kako je to zamišljeno. Svakako to zavisi i od jačine, organiziranosti manjinske zajednice. I baš mislim, našim ulaskom sa jednom jakim državnim demokratskom strankom kao što je DS, da je polako počeo taj proces omekšavanja i ulaska velikog broja intelektualaca u same institucije zajednice i mislim da će to u konačnici donijeti određeni rezultat.

Pored tih određenih problema koje imamo u procesu približavanja Evropi iz domena koji nam zakon omogućuje imamo i probleme koji se rješavaju ili se nisu još ni počeli rješavati iz domena politike. U svakom slučaju, to je zastupljenost u predstavničkim tijelima. Ako se ne izmijeni izborni zakonodavstvo, mi ćemo još jedan duži period morati na ovakav ili sličan način učestvovati na izborima.

Zatim imamo problem bunjevačkog pitanja, koji je vrlo specifičan. Mi smo o tome već i razgovarali sa prošlim premijerom države Vojislavom Koštunicom. Međutim, tu se nisamo puno odmakli od starta, pogotovu što novim Zakonom o pravima i slobodama nacionalnih manjina, formiranjem Nacionalnih savjeta i etničke grupe su dobile mogućnost da formiraju svoje Nacionalno vijeće i sada je to legalizirano. I tu sada ne vjerujem da će uskoro doći do nekih pomaka. Nije to samo slučaj kod nas. Imate sad slučaj Vlaha u Rumuniji itd. I nadam se da će, opet kažem, na tom evropskom putu Srbije i ti problemi polako nestajati.

Nama je od egzistencijalnog značaja naša razmerena predstavljenoš u institucijama države Srbije. Vi znate, naša prisutnost je bila zadovoljavajuća dok je postojala Autonomna Pokrajina Vojvodina, do dolaska Miloševića na vlast. Dolaskom Miloševića na vlast i u procesu tzv. političke diferencijacije, gdje su Hrvati masovno bili na onoj drugoj strani, vrlo mali broj Hrvata je prihvatio tu politiku Slobodana Miloševića i ostali su na ulici. Jedan veliki broj se odselio, jedan broj je ostao ovdje i sada bismo mi želeli barem približno da dođemo na taj nivo kakav je bio prije svih ovih događanja.

Naravno da to ne ide tako lako, da ova država ima puno većih problema nego što su ovi naši problemi. Međutim, meni je drago da ja ipak nisam tako skeptik. Postoji jedan broj, barem vidim ovdje u Narodnoj skupštini, mladih intelektualaca u ovim demokratski orijentiranim strankama, koji će povući ovu državu naprijed, za koje nema dileme šta je izlaz za našu

PETAR KUNTIĆ

Odakle si, mali

U slobodno vrijeme se bavim nogometom, sa ovim najmlađim kategorijama, i često putujemo u Republiku Hrvatsku sa našom momčadi i imao sam situaciju kada smo bili u jednom velikom klubu u Hrvatskoj, kada su pitali ti mali momci koji su rođeni onda kada je već stvorena država Hrvatska: dečki, odakle ste vi, a naši su ponosno rekli: iz Subotice, pošto je Subotica ovdje ipak nešto drugo. U Subotici nikada ove snage mraka koje sam spominjao maloprije za vrijeme Miloševića ni pet minuta nisu bile na vlasti. Ta manjinska koalicija je dobro funkcionirala čitavo vrijeme. A onda smo čuli odgovor: A gdje je ta Subotica? To je veliki problem. Asimilacija je, znači, problem koji mi svi moramo – i država i mi predstavnici manjinske zajednice – da obratimo pozornost, jer ako smo nova manjina, nemamo izgrađene institucije a sa treće strane asimilacija kuca na vrata, mi jednostavno ne možemo čekati 20 narednih godina da izgradimo institucije na onoj razini na kojoj su recimo već Mađari, Slovaci, Rusini itd., znači one stare manjine, jer će biti pitanje, za koga će to biti potrebno.

>>

državu, i to mi daje snagu da će ti mladi kada za koju godinu oni postanu neki pomoćnici, ministri itd., da će krenuti konačno ka tom jedinom cilju, a to je Europa. Treći problem, a u sklopu svega ovoga puta ka Europi je nešto na šta možda nismo ni pomišljali kada je došlo do raspjeta krize, kada je došlo do raspada zajedničke države. Svi mi ovdje živjeli smo u jednom drugom sistemu, učili su nas bratstvu i jedinstvu itd. Međutim, sada se rađaju nove generacije koje su rođene u državama bivšim članicama zajedničke države.

Znači, to su neki problemi koji nas tište, a u svakom slučaju samo ozračje biti Hrvat u Srbiji je sada puno bolje, puno mekše, pogotovu kako smo ušli sa strankom koja je na vlasti. I desilo se nešto neočekivano, a to je da svi ti intelektualci koji su ipak imali određena radna mjesta čitavo vrijeme i nisu se uključivali u nacionalne manjinske institucije, sada ulaskom sa strankom koja je na vlasti oni više nemaju straha, neće imati nikakve reperkusije i mislim da polako manjinska zajednica staje na noge.

U toj čitavoj priči veoma je važna suradnja srpske zajednice u Hrvatskoj i hrvatske zajednice u Srbiji. Mi smo to još prije dvije godine među prvima vidjeli i na našu vlastitu inicijativu bilo je nekoliko susreta predstavnika srpskih institucija iz Hrvatske i hrvatskih ovdje i nadam se da ćemo to nastaviti, nakon posljednjeg u Rijeci kada smo imali razgovor o problematici i stanju srpske zajednice na tom području.

Također, pošto sam i član skupštinskog Odbora za međunarodne odnose, pokreće se sad jedna inicijativa – imamo u Skupštini Klub prijatelja, mi koji smo pisali, surađivali sa skupštinama, recimo sa Hrvatskim saborom – pokrećemo inicijativu da što prije dođe do tog susreta da i po tom segmentu malo omekšamo ovu krizu odnosa na nivou država. Hrvatski narod u Srbiji to ne osjeća. Mi smo imali problema 2005. godine. Zaista smo se u jednom momentu zapitali da li se vraća ono vrijeme straha kada smo se svako veće dobro zaključavali da ne znamo šta će biti ujutru. Međutim, sada toga nema. Ova kriza je problem na razini država i to dvije države treba i da riješe, a mi da unutar domicilne države uspijemo izboriti se za što više prava. U svakom slučaju, u tim nastojanjima očekujemo pomoć i od matične države.

Zamolila bih gospodina Vesovića, koji se u Privrednoj komori Srbije bavi upravo međunarodnom suradnjom, da nam kaže da li zahlađenje u političkim odnosima u poslednjim mesecima između dvije države ima posljedica i na suradnju u ekonomskom smislu?

MIHAILO VESOVIĆ

Od čega se živi

Odgovor na to pitanje, prvo, ne mogu ovako rano da dam. Činjenica je da se takvo nešto dogodilo u posljednjem trenutku. Ono što je naš utisak i ono što je na neki način signal, po nama jako dobar signal za ekonomiju, jeste činjenica da smo mi već 1. decembra ove godine imali posetu Hrvatske gospodarske komore koja je došla u Beograd i zapravo pre nego što smo došli do toga da organizujemo tu njihovu posetu, razmišljali smo kakav efekat će imati upravo takva posledica na trenutne političke odnose i smatrali smo da je izuzetno dobro da pošaljemo jedan pozitivan signal privrednicima iz Hrvatske i privrednicima iz Srbije, da politički odnosi moraju ovog puta da ostanu po strani, jer su ekonomski interesi Srbije i Hrvatske u pojačavanju saradnje, spoljnotrgovinske razmene i svim oblicima saradnje.

Ne želim da pridajem manji značaj političkim pitanjima, socijalnim pitanjima, pitanjima ljudskih i manjinskih prava. Međutim, pravo pitanje evropske budućnosti i Srbije i Hrvatske jeste upravo mogućnost i sposobnost ekonomija i Srbije i Hrvatske da budu deo te jedne, pre svega ekonomske zajednice. EU i jeste počela kao ekonomska zajednica. To je pitanje konkurentnosti naših ekonomija. Da li smo spremni da se suočimo sa tržišnom utakmicom koju članstvo u EU nameće.

Iako je Hrvatska počela malo ranije svoj tranzicioni proces i možda je imala manje problema, činjenica je da smo danas suočeni sa vrlo sličnim strukturalnim problemima naših ekonomija. I za značaj, za mogućnost igre na tim evropskim utakmicama jako je bitna cesta i značaj ekonomskih odnosa između Srbije i Hrvatske upravo u regionu jer time mi na neki način podižemo konkurentnost i jedne i druge ekonomije kroz to takmičenje, i jureći jedni druge na neki način teramo sebe da budemo spremniji za mnogo ozbiljnije stvari.

Ja mogu da ocenim da je spoljnotrgovinska razmena Srbije i Hrvatske na zadovoljavajućem nivou. Tačnije, ove godine za ovih deset meseci mi imamo ukupnu robnu razmenu od 794 miliona dolara. Do kraja godine se očekuje da će ta cifra dostići i milijardu dolara. To je vrlo dobro, pre svega zato što kad pogledamo da je, na primer, izvoz Srbije u Hrvatsku od 2002. do 2007. godine, povećan osam puta i da je Srbija recimo u Hrvatsku izvezla robe u vrednosti od 331 milion dolara. Izvoz iz Srbije u Hrvatsku beleži jači rast. On je preko 40 posto u ovoj godini, dok je uvoz negde oko 10 posto, tako da se taj spoljnotrgovinski deficit u razmeni Srbije i Hrvatske sužava. I to je

**VEOMA JE VAŽNA SURADNJA SRPSKE ZAJEDNICE
U HRVATSKOJ I HRVATSKE ZAJEDNICE U SRBIJI.
MI SMO TO JOŠ PRIJE DVIJE GODINE MEĐU
PRVIMA VIDJELI I NA NAŠU VLASTITU INICIJATIVU
BILO JE NEKOLIKO SUSRETA PREDSTAVNIKA
SRPSKIH INSTITUCIJA IZ HRVATSKE I HRVATSKIH
OVDJE I NADAM SE DA ĆEMO TO NASTAVITI
PETAR KUNTIĆ**

pozitivna stvar i za jednu i za drugu ekonomiju jer je najbolje za ekonomske odnose da je takva spoljnotrgovinska razmena izbalansirana.

Ono što možemo da kažemo da se na neki način ipak sa većim barijerama srpska privreda suočava na hrvatskom tržištu, zbog jedne i dalje percepcije srpskih proizvoda, pogotovu proizvoda za široku potrošnju i s te strane mi osećamo da je potrebno da se mnogo više radi na tome da se ta klima i na neki način naš marketinški nastup u Hrvatskoj pojača. I s te strane je potrebna podrška, pre svega i politička podrška sa hrvatske strane.

Kao ilustrativan podatak, recimo, u Srbiji trenutno radi 200 hrvatskih preduzeća. Iz Srbije u Hrvatskoj imamo samo 15 predstavnika preduzeća.

Što se tiče direktnih stranih ulaganja, moram da kažem da je Hrvatska izuzetno značajan strani ulagač u Srbiju, što će reći da je na šestom mestu kada se pogledaju strane direktne investicije u Srbiju. I praktično te ukupne investicije dosada iznose 450 miliona evra i to čini negde oko 20 posto ukupnih hrvatskih ulaganja u inostranstvu. S druge strane, možemo da kažemo da je praktično neznatan primer srpskih ulaganja u Hrvatsku. Tačnije, imamo samo jedan primer i to je primer Svislajona, koji je negde oko 20 miliona evra uložio u kupovinu fabrike "Eurofoods trade".

Ovi podaci zabrinjavaju sa neke strane i jasno je da je srpsko tržište u ovom slučaju daleko otvorenije za hrvatske investitore. To može da govori o snazi i jačini hrvatskih investitora. Međutim, prema podacima kojima mi raspoložemo, činjenica je da postoje interesi i srpskih privrednika i postoje oni koji po snazi možda mogu da se mere sa najznačajnijim hrvatskim privrednicima, možda neki i premašuju. Verovatno je u pitanju ipak ukupna klima odnosa i mislim da je to nešto na čemu mora da se radi.

Što se tiče CEFTE, moram da kažem da je trenutno trgovina trgovinskim proizvodima između Srbije i Hrvatske potpuno liberalizovana. Što se tiče poljoprivrednih proizvoda, 60 posto proizvoda je liberalizovano u razmeni. Ovo daje jedan izuzetan okvir i možemo da kažemo da praktično sledeća faza do kraja 2010. godine treba da bude potpuna liberalizacija tržišta i to jeste pravi efekat CEFTE. Ono što se može desiti u međuvremenu sa primenom CEFTE jeste da jedna od zemalja članica CEFTE, u ovom slučaju Hrvatska, može da postane član EU, pre toga što ne menja ulogu Srbije jer mi imamo taj asimetričan Sporazum s EU, tako da mi praktično već sad u EU izvozimo svoje proizvode bez carine.

Ono što predstavlja i može predstavljati problem jeste upravo to strukturalno prilagođavanje i zakonsko prilagođavanje pravilima EU, što znači da će Hrvatska podizati nivo nekih ne-carinskih barijera. To su sve one barijere koje nisu zapisane kroz carinski zakon. I u tom smislu hrvatska strana je već najavila da će od Nove godine određeni deo poljoprivrednih proizvoda na neki način imati problem (živinsko meso i jaja), zbog toga što oni od tog trenutka počinju da primenjuju neke od propisa

MIHAILO VESOVIĆ

5 + 8

Mislim da će političke stvari pratiti privrednu i ekonomsku saradnju, jer morate da shvatite da uslovi recimo ove svetske ekonomske krize, a to je trenutak koga je svesna pre svega privreda – i Hrvatska i Srbija – i mere koje donosi država u smislu otklanjanja ekonomske i finansijske krize jeste set mera koji je dosta sličan, koji podrazumeva insistiranje upravo na ovom regionalnom jačanju ekonomske saradnje, jer tržište od pet miliona ljudi i tržište od osam miliona ljudi čine zajedno tržište od 13 miliona ljudi, a ono što privlači strane investitore i što ojačava ekonomsku poziciju je u današnjim svetskim ekonomskim uslovima praktično veličina jednog tržišta i ekonomije. I mislim da je u tome izlaz i mislim da je to put kojim trebamo ići i politički gledano.

I SPORAZUM KOJI SU POTPISALE
SRPSKA I HRVATSKA KOMORA 1.
DECEMBRA OVE GODINE GOVORI DA
SE PRIVREDA NE TREBA PREVIŠE
OSVRTATI, NITI DA SE OSVRĆE
PREVIŠE NA POLITIČKU SITUACIJU

>>

OPŠTE INFORMACIJE

Fondacija Friedrich-Ebert osnovana je 1925. godine kao političko nasleđe prvog demokratski izabranog predsednika Nemačke, Friedricha Eberta. Socijaldemokrata Ebert, koji se od zanatlije uzdigao na najvišu državnu funkciju, podstakao je osnivanje fondacije sa sledećim ciljevima:

- političko i društveno obrazovanje ljudi svih društvenih slojeva u duhu demokratije i pluralizma
- stipendiranje mladih, nadarenih studenata i podrška u istraživačkom i naučnom radu
- doprinos međunarodnoj komunikaciji i saradnji

Fondaciju Friedrich-Ebert su Nacisti zabranili 1933. godine, a 1947. je ponovo počela sa radom i do danas sledi svojim brojnim aktivnostima tada postavljene ciljeve.

Kao privatna, kulturna i institucija od javnog interesa, sledi ideje i vrednosna načela socijalne demokratije.

Od samog osnivanja fondacija se zalaže za međunarodnu saradnju i osniva svoje kancelarije u preko sto zemalja sveta dajući doprinos razvoju pluralizma, pravne države, socijalne pravde i nenasilnom rešavanju konflikata u državi i društvu.

Friedrich-Ebert-Fondacija je privatna, kulturna i institucija od javnog interesa, koja sledi ideje i vrednosna načela socijalne demokratije i radničkog pokreta. Deluje širom sveta aktivnostima u duhu prvog predsednika Nemačke Republike, gospodina Friedricha Eberta.

Zadaci fondacije su:

- političko i društveno obrazovanje kao sistem za prenos demokratskih vrednosti i stavova
- podrška međunarodnom razumevanju i partnerstvu sa zemljama u razvoju
- podrška studentkinjama i studentima, talentovanim za nauku i angažovanim u društvenim aktivnostima, kao i novim generacijama naučnika i naučnica iz zemlje i inostranstva
- naučni i istraživački rad
- podrška kulturi i umetnosti

Partneri Fondacije Friedrich-Ebert su sindikati, nevladine organizacije, udruženja građana, istraživačke i edukativne institucije, građanski pokreti, organizacije civilnog društva, parlamenti, državne institucije i međunarodne organizacije. Težišta rada svih kancelarija fondacije odgovaraju i posebnim potrebama i zahtevima lokalnih partnera. Obrazovanje, savetovanje ili razmena iskustava sprovodi se uz pomoć eksperata ili ekspertskih grupa na edukativnim skupovima, konferencijama, seminarima, radionicama, javnim tribinama. U zemljama istočne i jugoistočne Evrope tematski okviru obuhvataju između ostalog, demokratizaciju društva, ekonomski oporavak i proces privredene i političke integracije u Evropsku Uniju.

MEĐUNARODNA SARADNJA

Međunarodna saradnja spaja Fondaciju Friedrich Ebert sa partnerima u preko sto zemalja sveta.

Cilj ove saradnje je podrška većoj participaciji, pluralizmu, pravnoj državi, socijalnoj pravdi i nenasilnom rešavanju konflikata kako u državi tako i u društvu. Partneri FESa su sindikati, udruženja, istraživačke i obrazovne institucije, građanski pokreti, organizacije civilnog društva, ali i parlamenti, institucije vlasti i međunarodne organizacije.

Oblasti rada su u koheziji sa potrebama lokanih partnerskih organizacija. Obrazovanje, savetovanje i razmena iskustava sprovode se putem saradnje sa ekspertima, organizovanjem konferencija, seminara, okruglih stolova i radionica. Spektr tema prostire se od demokratizacije, u mnogim zemljama Afrike, Azije i Latinske Amerike, do tranzicije u srednjoj i istočnoj Evropi, kao i problemima ekonomske i političke integracije u Evropi i širom sveta.

FONDACIJA U SRBIJI

U Srbiji fondacija Friedrich Ebert radi od 1996. godine podržavajući razvoj civilnog društva i demokratizaciju društvenih struktura kroz seriju projekata. Partneri fondacije na ovim prostorima su, pored ostalih, sindikati, nevladine organizacije, naučne ustanove, slobodni mediji, politički edukativni centri, itd.

Fondacija u saradnji sa svojim partnerima organizuje edukativne skupove, seminare, okrugle stolove, konferencije, tribine, publikuje i promovise časopise, naučne studije i istraživanja. Potpomaže uspostavljanje dijaloga između različitih etničkih grupa, političkih partija i sindikata, nenasilno rešavanje sukoba, uspostavljanje dijaloga i saradnje, i pruža podršku društvenim institucijama (fakultetima, institutima, školama) u njihovom naučnom radu.

EU što nije u duhu CEFTE. Suštinski nije u duhu CEFTE i onaj odgovor koji dobijamo od EU po tom pitanju jeste da to što Hrvatska možda je brža u prilagođavanju svog zakonodavstva EU, ne treba da bude dodatna barijera u trgovinskoj saradnji između Srbije i Hrvatske. I to je signal i srpskoj strani da upravo te oblasti zakonodavstva treba da budu prioritet. Znači tehnički standardi, uvođenje standarda i tehnička regulativa praktično treba da budu ono što je naš prioritet da se ne bismo našli u situaciji da pored Sporazuma o slobodnoj trgovini ne možemo da razmenjujemo robu zbog toga što se negde primenjuje više propisa EU nego što smo mi uspjeli da dostignemo.

U onom što je na nivou komorske saradnje, regionalne saradnje između regionalnih komora Srbije i Hrvatske, imamo izuzetno pozitivna iskustva. Konstantna je razmena i informacija i delegacija. I sporazum koji su potpisale srpska i hrvatska komora 1. decembra ove godine govori da se privreda ne treba previše osvrćati, niti da se osvrće previše na političku situaciju. I to je pozitivan signal koji smo mi ovakvim potpisivanjem sporazuma poslali i jednoj i drugoj strani. Upravo regionalne komore su one komore koje će možda doprineti najviše saradnji. Upravo Evropska unija kroz IP-fondove i upravo segment IP-fondova koji se osvrće na regionalnu saradnju insistira da pogranična saradnja i saradnja pograničnih regiona imaju svoju posebnu stavku u fondovima EU koji će upravo podsticati tu regionalnu saradnju. Mislim da je to na obostranu korist državljana, ali pre svega privrede jedne i druge zemlje.

Mogu da istaknem još par nekih suštinskih problema, ali je možda najzanimljivije da recimo institucionalno regulisanje vazdušnog saobraćaja između Srbije i Hrvatske nije rešeno, da nažalost u privredi, u ekonomiji, to igra veoma značajnu ulogu pogotovu kod poslovnih ljudi. Zatim, otklanjanje problema u drumskom saobraćaju, drumske dozvole, špedicija, carine, carinske službe, usklađivanje rada carinskih službi, usklađivanje fito-sanitarnih standarda, veterinarskih standarda. Taj set mera je ono što koči povećanje privredne saradnje, ali naša krajnja ocena praktično jeste da je ovo ipak privredna saradnja na zadovoljavajućem nivou, pokazuje ozbiljan trend rasta, prilično izbalansiran, ide u tom smeru i mislim da je na obostranu korist obeju privreda što bude čvršća upravo privredna saradnja.

DRAGO KOVAČEVIĆ,

Srpski demokratski forum

Demagogija i poverenje

Čini mi se da je mnogo bolje stanje društava s jedne i s druge strane, dakle u Srbiji i Hrvatskoj, nego što su to međudržavni odnosi i to me upućuje na jednu stvar, znajući kako to otprilike funkcioniše – da u ovim elementima tzv. pogoršanja međudržavnih odnosa ima nekakvih interesa koje imaju

direktno vlade, a sve u situaciji da se prekriju tako nekakvim demagoškim stvarima. A ničim nije lakše prekriti probleme u Srbiji i Hrvatskoj nego kad se upre prstom u drugu stranu kao onu koja je kriva. Pa je moje pitanje gospođi Pusić: s obzirom da smo svjedoci da određene državne institucije, recimo ministarstva unutrašnjih poslova, naprave Sporazum, to smo imali skoro, a na drugoj strani pojave se potpredsjednici vlade u Ženevi i onda nema sporazuma, što je otprilike kad su izbjeglice u pitanju interes i jedne i druge strane – da li je po vašem mišljenju taj element samo špekulacija ili za nje ga ima realnog osnova? Pitanje za gospodina Pupovca: Ideja o Savjetu povjerenja je u intelektualnim krugovima u Srbiji dobro primljena, da li još uvijek misli da bi u tom Savjetu povjerenja trebalo da učestvuju i crkve?

VESNA PUSIĆ

Borba za vlastitu zemlju

Teško mi je procijeniti da li ima glumljenog sukoba, ali u svakom slučaju to je, ako recimo pokušavamo razumjeti nešto iz nekog povijesnog iskustva, dakle iz onog kako je bilo prije, ova vrsta sukoba je uvijek relativno korisna dok ne postane smrtonosna. Dakle, brza je, emotivna je, iracionalna je, i može zapaliti odmah emocije i sa jedne i sa druge strane i kroz to, naravno, katkad i prekriti činjenicu da se ne radi ono što bi se trebalo raditi ili da se nema ideju šta bi se radilo na rješavanju problema koji praktično postoje između dvije zemlje. Ali budući da imamo i ovo drugo iskustvo, a to je da je pretjerana upotreba tih odnosa u političke svrhe potencijalno smrtonosna i potencijalno može imati gadne posljedice, onda mislim da je važno razumjeti – to je zaista moje mišljenje – da smo mi u ovom trenutku unutar vlastitih društava, dakle mi unutar društva u Hrvatskoj i ljudi ovdje unutar društva u Srbiji u jednoj vrsti borbe, po mom mišljenju, za vlastitu zemlju. Drugim riječima, za profil vlastite zemlje, kakve ćemo mi zemlje biti.

Ima dosta ljudi koji imaju vrlo različite ideje od naših kakve te zemlje moraju biti. Govorim sad o hrvatskoj strani. Mislim da je iz mnogih stvari jasno da i na političkoj sceni i u društvu postoje snage koje imaju vrlo različitu ideju od ljudi kao što smo mi o tome kako bi Hrvatska trebala izgledati. I to direktno povezujem i sa ovom našom borbom za evropsku budućnost, jer smatram da unutar toga i u Hrvatskoj i u Srbiji postoje vrlo ozbiljne snage koje će biti i jesu nešto glasnije ili tiše protiv tog evropskog projekta i protiv te ideje da u tim zemljama dođu na snagu i pobijede neki evropski standardi, neke relativno pristojne države gdje vlast polaže račune onima koji su ih izabrali i gdje postoje neki relativno jednostavni i pravedni zakoni, budući da im je puno lakši i unosniji lov u mutnom koji momentalno postoji.

Bez kopiranja Slovenije

Na pitanje iz publike da li bi se, s obzirom na zahlađenje odnosa između Srbije i Hrvatske, jednoga dana Srbija mogla naći u položaju da joj Hrvatska, kao što njoj sad čini Slovenija, otežava ili čak sprečava put ka EU, Vesna Pusić je kategorično odgovorila: “Ne, ako ja budem u situaciji da se pitam.” Bez obzira na trenutne probleme između službene Ljubljane i Beograda i bez obzira na zastoje i probleme u pregovorima s EU, ponovila je Vesna Pusić, neophodno je nastavljati procese evropskih integracija u državi i društvu i što prije doseći evropske standarde, te se tako i konkretan datum prijema u EU ne pojavljuje kao najvažnije pitanje.

I te snage ne treba potcjenjivati i oni će se koristiti onim sredstvima koja su im u nekom trenutku na raspolaganju. Treba biti svjestan da smo u toj borbi i cijela ideja ovakvog političkog angažmana je da, za razliku od meni antipatične poslovice “pametniji popušta” – pametniji pobjeđuje.

MILORAD PUPOVAC

(Ne)spremnost za dijalog

Što se tiče ideje o tome da crkve, odnosno predstavnici crkava katoličke i pravoslavne, prije svega mogu sudjelovati u budućem Savjetu povjerenja, pojavila se kao jedan od kontroverznih elemenata u toj zamisli. To je do mene došlo sa različitih strana i iz Srbije i iz Hrvatske.

Međutim, činjenica je da crkve igraju i da će igrati vrlo značajnu ulogu u odnosima između Hrvatske i Srbije i Hrvata i Srba i s te strane ne bi bilo dobro da nitko na bilo koji način ne bude prisutan u tom Savjetu.

Drugo, smisao Savjeta odnosno Vijeća je u tome da i oni koji su različiti mogu otpočeti raspravu o tome što je bilo. Ako bi to bio samo klub onih koji su istomišljenici, onda on zapravo ne bi ni trebao. Tako da to jeste otvoreno pitanje i ja ne bih htio o tome sad odlučivati jer ne mogu, a ne bih htio isticati svoje mišljenje zato što bih na taj način suzio prostor onima koji će o tome trebati razgovarati, kad se prva grupa ljudi koji će sačinjavati to vijeće zajedno nađu. Ali sam uvjeren da i na strani Srpske pravoslavne crkve i na strani Hrvatske biskupske konferencije ima ljudi koji su spremni za dijalog, jer ni tog dijaloga zapravo nema, što je potvrdila i činjenica da nitko od predstavnika HBC-a nije bio prisutan na susretu ekumenskom ili kako se već zvao koji je bio organiziran ovdje u Beogradu prije nekoliko mjeseci.

Dakle, mi to držimo otvorenim i vjerujemo da postoje ljudi koji su svjesni da treba otpočeti raspravu o tome kakva je bila uloga crkava u XX stoljeću, posebno krajem XX stoljeća u odnosima između dva naroda i kakav je bio doprinos te uloge. Ako bismo to radili samo mi iz svjetovne sfere, da to radimo kao predstavnici istraživačkih institucija, niko nam ne bi mogao oduzeti pravo da to radimo autonomno i na osnovu svojih saznanja, ali ako to radi neko tijelo koje ima međudržavni karakter, a unaprijed kazati da neko ne bi trebao u tome sudjelovati, to mi se ne čini dovoljno dobrom početnom odlukom.

Što se tiče pitanja Ženeve i sastanaka u vezi sa izbjeglicama, to je samo još jedan od indikatora loših odnosa u tom smislu. Neću sad govoriti o tome na koji način su delegacije formirane, barem ona za koju ja znam kako je bila formirana, dakle delegacija moje vlade, Hrvatske, ali činjenica jest da su sjedili u istoj dvorani, ali da nisu iskoristili priliku ni da se pozdrave, a kamoli da razgovaraju o onome što im je zajedničko, a to je još uvijek oko 100.000 izbjeglica što na prostoru

Možda da tu napravimo jednu usporedbu, koliko je zakona Srbija uskladila sa zakonodavstvom EU i koliko je zakona Hrvatska uskladila. Mislim da smo tu prilično različiti.

LASLO VARGA: Pa naravno, ogromna je razlika. I o tome sam govorio, gde se mi u ovom trenutku nalazimo. Jako je teško inače reći neki broj zato što se neki zakoni moraju u hodu puno puta menjati. Ono što je sigurno i to je egzaktni podatak, dakle i u ovom trenutku imamo obavezu da donesemo 51 zakon do dobijanja statusa kandidata, to je formalni uslov. Devet smo doneli, deseti ćemo najverovatnije usvojiti sutra, 16 se nalazi u skupštinskoj proceduri i 25 u raznim fazama izrade. Ako Skupština ne poboljša efikasnost ili ako nastavi otprilike ovim tempom kojim radi, mislim da do sredine naredne godine možemo ove zakone da imamo sve usvojene. A to znači da je do kraja naredne godine realno da preskočimo, odnosno da dođemo do narednog koraka, a to je predaja aplikacije i kasnije dobijanja statusa kandidata.

VESNA PUSIĆ: Otprilike 318, možda plus-minus par zakona, ali ugrubo 318 zakona smo uskladili. Od toga 124 ove, 2008. godine. Dakle, mi smo imali plan usklađivanja zakona za svaku godinu. I to vam nešto više govori kao ilustracija o našem tempu: dakle, 2003. smo uskladili 64 zakona. Nakon toga smo imali, da tako kažem, dosta ležerno planiranje, tempo koji je išao na razini 34 zakona, 35 u prosjeku godišnje. I onda smo za ovu godinu, dakle za 2008. početkom zasjedanja Sabora, a to je bio novi saziv Sabora nakon izbora, donijeli smo plan po kojem smo trebali uskladiti 121 zakon. Uskladili smo ih 124, među njima i neke zakone koji nisu navedeni u zahtjevu EU, a tri ili četiri koja su u planu navedena još nisu usklađena.

Moram reći još jednu stvar koju smo mi promijenili u Saboru, a to je da imamo u Saboru klasično dva čitanja. Svi zakoni idu u takozvana dva čitanja, to zapravo znači u dvije rasprave. Dakle, prva rasprava je generalna, onda resorno ministarstvo to uzme natrag, uredi, i pošalje ponovno u proceduru. U tom čitanju ili drugoj raspravi daju se amandmani i onda se glasa o zakonu. Izglasali smo u parlamentu odluku da svi zakoni koji imaju oznaku PZE, što znači *Prijedlog zakona-Evropa*, idu po hitnom postupku, znači u jednom čitanju, osim izuzetno ako se oko nekog zakona to ne odluči, što znači da cijela procedura traje kraće, dakle da se ubrza cijela stvar.

Usklađivanje

U ovom trenutku Srbija ima obavezu da donese 51 zakon do dobijanja statusa kandidata. Skupština Srbije je donijela devet zakona, deseti je pred usvajanjem, 16 se nalazi u skupštinskoj proceduri i 25 u raznim fazama izrade.

Hrvatska je dosad uskladila otprilike 318 zakona, od toga 124 ove godine. Otkako je 2003. godine usklađeno 64 zakona sa zakonodavstvom EU, narednih je usklađivano prosječno 35 zakona godišnje.

Srbije, što na prostoru Bosne i Hercegovine i Srba iz Hrvatske i naravno otvorena pitanja ljudi koji su izbjegli, bilo da je riječ o Srbima iz Hrvatske u Srbiju, ili o Hrvatima iz Srbije u Hrvatsku, koji vuku određena neriješena pitanja na osnovu tog procesa. Tako da je to jedan barometar, to je jedno mjesto koje pokazuje loše stanje tih odnosa. Dobro je da se surađuje u pogledu suzbijanja organiziranog kriminala, prekograničnoga, kao što se počelo, dobro je da se razmjenjuju iskustva u borbi protiv organiziranog kriminala, ali ja mislim da su važne ove teme o kojima smo danas ovdje govorili. Ja ne znam, ja se ne sjećam nekih sastanaka na kojima je bilo riječi i o tome da se iskoristi hrvatsko iskustvo u pregovorima, pa čak i neke tehničke mogućnosti, da ih sad ne navodim konkretno, ali koje su vrlo važne i koje bi Srbiji olakšale sasvim sigurno i ubrzale sam proces. Znam da je Hrvatska ustupila prijevode evropskih dokumenata Crnog Gori, ali ne znam kako stoji stvar sa Srbijom u tom pogledu. x

VREME

Copyright © 1997–2005 Vreme

PDF izdanje razvili: Saša Marković i Ivan Hrašovec

obrada: Marjana Hrašovec